

رابطه تصور از پایگاه اجتماعی معلمان در افکار عمومی با سبک زندگی آنان مطالعه موردی: دوره‌های مختلف تحصیلی آموزش و پرورش خراسان جنوبی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۹/۱۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱/۲۷

غلامعلی مرادی^۱

علی اصغر محمدی^۲

سیدعلی هاشمیان فر^۳

چکیده

توجه به ارتقاء پایگاه اجتماعی معلمان در جامعه از مهم‌ترین عوامل موفقیت نظام آموزشی می‌باشد. با روند گسترش وسایل ارتباط جمعی، افکار عمومی با زندگی اقشار و گروه‌های مختلف جامعه، ارتباطی تنگاتنگ یافته است. یکی از موضوعات بررسی، تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان است که با کم و کیف شیوه زندگی‌شان، ارتباط می‌یابد. هدف از این پژوهش، شناخت تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان نزد افکار عمومی و این‌که این تصور، چه ارتباطی با سبک زندگی‌شان داشته است، می‌باشد. از نظر روش، این پژوهش از نوع پیمایشی- توصیف همبستگی است. داده‌ها با استفاده از ابزار پرسش‌نامه جمع‌آوری شدند. روایی ابزار تحقیق مقدار ۰/۷۸۴ حاصل شد. جامعه آماری در تحقیق حاضر کلیه معلمان شاغل در استان خراسان جنوبی در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ بوده است که در مجموع ۱۳۲۵۶ نفر معلم شاغل (زن و مرد) در مقاطع مختلف تحصیلی را شامل می‌گردد. حجم نمونه ۴۰۰ نفر معلم زن و مرد با فرمول کوکران محاسبه گردید. سپس با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای، از کل مناطق آموزشی پنج شهر (نهبندان جنوب استان، بیرجند مرکز استان، طبس گلشن

۱. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه دانشگاه آزاد واحد دهقان و مدرس دانشگاه فرهنگیان
moradi.gholamali@yahoo.com
asmohamadi@dehaghan.ac.ir
seyedalihashemianfar@yahoo.com

۲. استادیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان

۳. استادیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه اصفهان

غرب استان، قاین شمال استان و درمیان شرق استان) انتخاب و سپس از هر شهر چهار مدرسه (دو دخترانه و دو پسرانه) و از مرکز استان (بیرجند) ده مدرسه انتخاب گردید که در مجموع ۲۶ مدرسه با روش تصادفی ساده انتخاب و سپس در هر مدرسه تعداد ۱۶ پرسش‌نامه تکمیل گردید که در نهایت، تجزیه و تحلیل روی ۴۰۰ پرسش‌نامه صورت گرفت. برای تحلیل داده‌ها از آزمون رگرسیون چندمتغیره استفاده شد. نتایج آزمون رگرسیون چندمتغیره نشان داد که ۰/۳۲ از تغییرات متغیر ملاک (سبک زندگی) به‌وسیله متغیر پیش‌بین (پایگاه اجتماعی) تبیین می‌گردد. با توجه به تحلیل یافته‌ها به‌نظر می‌رسد نهادهایی که در اشاعه افکار عمومی نقش مهمی دارند، مانند رسانه‌های ارتباط جمعی، می‌بایست در جهت حفظ و گرامی‌داشت پایگاه اجتماعی معلمان، تلاش نمایند.

واژگان کلیدی: پایگاه اجتماعی معلمان، سبک زندگی معلمان، افکار عمومی

بیان مسأله

سبک زندگی، یکی از مفاهیم اساسی و مهم علوم اجتماعی است که دارای پیشینه طولانی در مطالعات این حوزه از دانش بشری دارد. اما در معنای جدید آن، سبک زندگی مبحثی نوظهور در قافله‌ی علم بشر است که خاستگاهی غربی دارد و در طبیعه‌ی حضور خود توانسته است کارهای بسیار بزرگی را برای غرب امروزی انجام دهد و نقش مؤثری را در مدیریت فرایند "جهانی شدن" بر عهده بگیرد. این مفهوم ارتباط نزدیکی با مباحثی هم‌چون فرهنگ، هویت، ارزش و هنجارها، نظام‌های اجتماعی و اقتصادی دارد. در نگاهی دیگر، سبک زندگی را می‌توان به مجموعه‌ای کم و بیش جامع از عملکردها تعبیر کرد که فرد آنها را به‌کار می‌گیرد، چون نه تنها نیازهای جاری او را بر می‌آورند، بلکه روایت خاصی را هم که وی برای هویت شخصی خود برگزیده است، در برابر دیگران متجسم می‌سازد. سبک زندگی روش الگومند مصرف، درک و ارزش‌گذاری محصولات فرهنگی و مادی است که استقرار معیارهای هویتی را در چارچوب زمان و مکان ممکن می‌سازد (پیری سارمانلو، ۱۳۹۴: ۱).

بررسی‌ها نشان می‌دهد که یکی از ابعاد پیشرفت و توسعه جوامع، نوع سبک زندگی

آنان بوده است. سعادت یا تباهی یک جامعه تا حد زیادی به شیوه زندگی و چگونگی ارتباط آنان با محیط پیرامون وابسته بوده است. این مفهوم هم‌چون سایر متغیرهای زندگی اجتماعی، با عوامل زیادی مرتبط است. در این بررسی، سبک زندگی معلمان با محوریت تأثیر افکار عمومی بر نگرش آنان از پایگاه اجتماعی‌شان و در نهایت، ارتباط این نگرش بر سبک زندگی آنان مورد مطالعه قرار گرفته است. سبک زندگی معلمان یکی از مسائل مهم در میزان کارایی معلمان در جامعه است، زیرا معلمان در بسیاری از موقعیت‌ها به‌عنوان گروه مرجع و حتی الگو مطرح می‌باشند. با این حال، طی سال‌های اخیر به‌دلیل گسترش وسایل ارتباط جمعی و ارتباطات و متعاقب آن وسعت حوزه عمومی جامعه، معلمان در معرض قضاوت و ارزیابی اقشار و گروه‌های مختلف جامعه قرار گرفته‌اند که این خود با نگرش معلمان نسبت به جایگاه‌شان در جامعه و هم‌چنین با نوع نگاه‌شان نسبت به قلمرو خصوصی و عمومی‌شان در زندگی اجتماعی‌شان ارتباط داشته است. امروزه گسترش ارتباطات و رسانه‌های ارتباط جمعی بر شدت تأثیرگذاری افکار عمومی افزوده است، اگر در گذشته اغلب مردم در گروه‌های قومی و قبیله‌ای زندگی می‌نمودند و اطلاع‌چندانی از محیط اطراف نداشتند، اکنون وسایل ارتباطی نوین چهره جدیدی از روابط اجتماعی را به نمایش گذاشته است. پدیده افکار عمومی اگر چه مقوله جدیدی است اما به‌صورت علم و به لحاظ تاریخی همراه با پیدایش دولت‌ها و حکومت‌ها و کنش‌های تبلیغاتی آن در عرصه زندگی سیاسی به‌وجود آمده است (ستوده، قنادان و مطیع، ۱۳۸۶: ۱۸۰).

تاکنون سازمان‌هایی نظیر مؤسسه رأی‌گیری گالوپ^۱ و دیگر سازمان‌های مشابه آمریکایی، مؤسسه بریتانیایی افکار عمومی و مؤسسه فرانسوی افکار، بررسی افکار عمومی را به‌صورت فعالیت منظمی انجام داده‌اند (باتومور، ۱۳۷۰: ۲۶۲). آن‌چه اکنون تحت عنوان افکار عمومی از آن یاد می‌شود را به روسو^۲ نسبت می‌دهند (لازار، ۱۳۸۵: ۳۷). از نظر هابرماس^۳ این مفهوم نخستین بار در معنای صحیح کلمه در اندیشه سیاسی

1. Gallup
2. Rousseau
3. Habermas

قرن هجدهم به کار برده شد ولی بعدها بدون آن که معنای اصلی خود را از دست بدهد با پیدایش نظرسنجی عمومی یا سنجش علمی افکار، نظرخواهی و مراجعه به آراء و نظرات مردم در رد یا قبول امری در سال‌های دهه‌ی ۱۹۳۰ میلادی معنای دقیق پیدا کرد (نوذری، ۱۳۸۱: ۴۹۰). بیش از ۵۰ تعریف جمع‌آوری شده توسط چایلدز^۱ در سال ۱۹۶۵ گواه پیچیدگی مفهوم آن است گرچه تداعی افکار عمومی با نظرسنجی‌ها پس از دهه ۷۰ قرن بیستم به آن (به آسانی) وجهه علمی بخشید اما جدال بر سر معنی آن ادامه دارد (آن ماری، جیسن، مهرطلب، ۱۳۸۱: ۴۴). ماکیاوول^۲ افکار عمومی را صدای خدا می‌خواند (ستوده، قنادان و مطیع، ۱۳۸۶: ۱۸۰) و به این مسأله اشاره می‌کند که خلق نیرومندترین عنصر تشکیل دهنده جامعه است، لذا حکومت‌ها همواره باید توجه خاصی به آن داشته باشند. به عقیده هابز^۳ دنیا در سلطه افکار عمومی هست. ویلیام تمپل^۴ معتقد است که نظریه افکار عمومی را باید بر تولید قدرت بنا نهاد. روسو در قرارداد اجتماعی از اراده عمومی سخن می‌راند. به اعتقاد وی این اراده رهنمود تمام حکومت‌ها و قدرت‌هاست (اسدی، ۱۳۷۵: ۳۶-۳۷). جامعه‌شناسان معمولاً افکار عمومی را از این نظر که آن را به‌عنوان ارتباط و کنش متقابل اجتماعی می‌دانند، بیشتر مورد تأکید و مطالعه قرار می‌دهند. براساس این دیدگاه، بدون ارتباط میان اعضاء آن مجموعه‌ای که نسبت به یک موضوع مورد نظر علاقمندند، افکار عمومی هم وجود نخواهد داشت. شاید بسیاری از افراد دیدگاه‌های کاملاً مشابهی داشته باشند، اما تا زمانی که فرد از آرای سایرین بی‌اطلاع باشد، نمی‌شود آن‌ها را در قالب افکار عمومی گنجانند (جلیلیان، ۱۳۹۰: ۱۸۰). به اعتقاد دادگران (۱۳۸۲: ۱۹)، «مفهوم افکار عمومی در گذر زمان، دستخوش دگرگونی‌های عظیمی شده است و بر حسب نیازها و شرایط ویژه، تعبیر و تفسیر خاصی از آن به‌عمل آمده است. در گذشته‌های دور و در مفهوم سنتی افکار عمومی در سطح خود، چیزی معادل اراده، احساسات و عقاید قومی قبیله‌ای و در سطح کلان در برگیرنده روح محض، باورهای دینی و تعصب ملی در قبال یک مسأله خاص تصور

1. Childs
2. Machiavelli
3. Hobbes
4. Temple

می‌شد؛ اما امروزه افکار عمومی را ضمیر باطنی و پنهان یک ملت و ظهور آن را بازتاب طبیعی اکثریت یک جامعه در برابر پیام‌ها و رویدادهایی که برای آنها جنبه حیاتی دارد، می‌دانند. اصطلاح افکار عمومی، وضعیت پیچیده آن را بیان می‌دارد، زیرا مجموعه‌ای از عقاید و مفاهیمی است که ارتباط بسیار نزدیک با مسائل و منافع و مصالح عمومی دارد و در سطح گسترده‌ای از جامعه مطرح می‌شود». از نظر هابرماس تحقق نظام‌های حقوقی و قانونی امروزه از طریق مفاهمه گفتمانی و افکار عمومی امکان پذیر است. لایه‌های زیرین اجتماعی برای تحقق نظام‌های حقوقی و قانونی نه شامل نیروهای خودانگیخته بازاری است و نه اقدامات عامدانه و متأملانه دولت رفاه، بلکه شامل مفاهمه گفتمانی و افکار عمومی است که از دل جامعه مدنی به حوزه عمومی سربرآورده و از طریق فرایندهای مردم سالارانه به قدرت ارتباطی و مفاهمه‌ای تبدیل می‌گردند (نوذری، ۱۳۸۱: ۵۱۵). از منظری دیگر، افکار عمومی را پدیده‌ای روانی، اجتماعی که دارای خصلتی جمعی است و عبارت است از ارزیابی مشترک، روش مشترک و نظر مشترک گروه اجتماعی در یک مسأله که همگان به آن توجه و علاقه دارند و در لحظه معینی بین عده‌ی زیادی از افراد، اقشار، طبقات یا کل اجتماع نسبتاً عمومیت می‌یابد و از جانب مردم پذیرفته می‌شود، می‌دانند (ترابیان، ۱۳۸۲: ۱).

از خلال افکار عمومی می‌توان به درکی از جایگاه اقشار و طبقات مختلف در هر جامعه دست یافت. یکی از این روش‌ها، پرسش از افراد جامعه از طریق مصاحبه‌ها می‌باشد. در همین ارتباط در مصاحبه انجام شده در با چند تن از معلمان اراک که در سال ۱۳۷۷ نتایج آن به چاپ رسید، از نگاه آنان مسائلی چند در زمینه ارتقاء پایگاه اجتماعی معلمان مورد توجه قرار گرفت که شامل امور مادی و غیر مادی بود. احترام قائل شدن به معلمان از جانب مسؤولین ادارات آموزش و پرورش، تشویق مادی و غیر مادی معلمان، تأمین نیازهای مادی معلمان به نحوی که به شغل دوم روی نیاورند و فرصت لازم را برای مطالعه و رسیدن به امور آموزشی دانش‌آموزان داشته باشند. از جهت مادی نیز ضمن رفع نیازهای ضروری خود، امکان توجه به آراستگی ظاهر (لباس و پوشاک مناسب) که جنبه مهمی از شخصیت معلمان است را داشته باشند. هم‌چنین معلمان خوب به مردم معرفی شوند. از نظر آنان اگر معلم احساس نماید که پایگاه اجتماعی او ضعیف است،

از کار خود دل سرد شده و از نظر آموزشی و تربیتی موفقیتی حاصل نخواهد شد. اگر دانش آموزان نیز متوجه شوند که معلمین احترامی در جامعه ندارند به معلم بی‌احترامی خواهند نمود (فرخ‌مهر، ۱۳۷۷: ۱۰-۱۲). بنابراین عقیده بر این است که معلمان باید با آرامش خاطر و رقابت سالم و حفظ وحدت و دوستی در مدرسه‌ها خدمت نموده و برای بالا بردن سطح دانش دانش‌آموزان کوشش نمایند (همان: ۱۴). ایفای نقش معلم مستلزم این است که معلمان از منزلت اجتماعی بالایی برخوردار باشند و تنزل حرفه‌ی معلمی با کاهش نسبی قدرت خرید در ارتباط است. این واقعیت که فارغ‌التحصیلان پسر تمایل کمتری برای ورود به حرفه‌ی معلمی نشان می‌دهند، نشانه‌ی پایین بودن موقعیت اجتماعی معلمان است. اگر باور عمومی این باشد که بهترین‌ها، بهترین‌ها را می‌سازند به منزلت معلمان بیشتر توجه خواهد شد و تلاش و کوشش جهت احیای منزلت معلمان، اهمیت فوق‌العاده‌ای خواهد یافت. معلمی که از منزلت بالایی برخوردار است، می‌تواند الگویی مطلوب برای دانش‌آموزان باشد. (نویدی و برزگر، ۱۳۸۲: ۵۹-۶۰).

در مطالعه دیگری که نتایج آن در سال ۱۳۸۳ در رابطه با موقعیت معلمان از نگاه دانش‌آموزان به چاپ رسید، مشخص گردید که نظم و انضباط، بیشترین تأثیر را در پایگاه اجتماعی معلمان دارد و این خود بر افزایش میزان کارایی و کیفیت کلاس درس می‌افزاید و پس از آن وقار و متانت معلم، نقش مهمی در پایگاه اجتماعی او دارد. هم‌چنین در این مطالعه به میزان تخصص و تسلط معلمان در موضوع تدریس به‌عنوان عامل مهم دیگر مؤثر در ارتقاء موقعیت معلمان از نگاه دانش‌آموزان تأکید شده است. خصوصیات ظاهری معلمان، سبک لباس و پوشش ظاهری، نشاط و تندرستی نیز در این ارتباط مهم دانسته شده‌اند (لیاقت‌دار و دیگران، ۱۳۸۳: ۸۰-۸۵).

از نظر اندیشمندان اجتماعی نیز وقوف بر پایگاه اجتماعی و جایگاهی که فرد در جامعه دارد، در ارتباط با دیگران حاصل می‌شود. در همین ارتباط هابرماس اعتقاد دارد که عمدتاً از خلال گفتمان است که به درکی از خود تفرد یافته‌مان و با خصلت‌های خاص و قابلیت‌های ارجاع به خود دست پیدا می‌کنیم (علیخانی، ۱۳۸۶: ۱۲۶). از نظر هابرماس هیچ شناختی رها از فرهنگ وجود ندارد و تجربه اجتماعی میانجی هر نوع شناختی برای افراد است (Habermas, 1990، نقل از محمدی و دیگران، ۱۳۹۳: ۸).

نظریه پردازان کنش متقابل نیز بر این امر تأکید دارند که "خود" هر فرد در رابطه متقابل فرد و جامعه، در ارتباط با تجربه اجتماعی شکل می‌گیرد. سازوکار این عمل عبارت از نگاه کردن خود در آینه دیگران است. به عبارت دیگر، انسان در این روند سعی دارد تا خود را از دید دیگران ارزیابی کند. همه انسان‌ها آینه یکدیگرند و در این نگرستن‌ها است که به قضاوت یکدیگر می‌نشینند. همان‌گونه که ظاهراً خود را در آینه برانداز می‌کنیم و از آراستگی آن خرسند می‌شویم و از آشفتگی‌اش ناخرسند. در ذهن دیگران نیز برداشتی از ظاهر رفتار، اهداف، کردار و شخصیت‌مان داریم که به صورت گوناگون از این برداشت‌ها متأثر می‌شویم (تنهایی، ۱۳۷۹: ۴۱۰). کولی^۱ با تفسیری که از جامعه و روابط افراد داشت، در پی آن بود که به پیوستگی رابطه فرد و جامعه تأکید نماید. یک فرد مجزا تجریدی است که به تجربه در نمی‌آید، هم‌چنان که جامعه اگر به‌عنوان چیزی جدا از افراد در نظر گرفته شود، نیز همین وضعیت را دارد ... "جامعه" و "افراد" بر دو پدیده جداگانه دلالت نمی‌نمایند، بلکه جنبه‌های جمعی و فردی یک پدیده را نشان می‌دهند ... خود یک شخص از رهگذر تبادل او با دیگران رشد می‌یابد ... خاستگاه اجتماعی زندگی یک شخص از رهگذر نشست و برخاست او با اشخاص دیگر پدید می‌آید. به نظر کولی، خود نخست، فردی و پس اجتماعی نمی‌شود، بلکه از رهگذر یک نوع ارتباط مبتنی بر گفتگو شکل می‌گیرد. آگاهی یک شخص از خودش، بازتاب افکار دیگران در باره خودش است، پس به هیچ روی نمی‌توان از خودهای جداگانه‌ای سخن به میان آورد (کوزر، ۱۳۷۲: ۴۰۹-۴۱۰).

هنگامی که یک نقش اجتماعی مورد ارزش‌گذاری اجتماعی قرار می‌گیرد، پایگاه اجتماعی آن نقش معلوم می‌شود (اگبرن و نیمکف، ۱۳۸۰: ۲۰۲). فرد از نظر جامعه‌شناسی با توجه به ترکیب جامع نقش‌هایی که ایفا می‌کند، کاملاً تعریف می‌شود. همین ترکیب، نقش‌های متفاوت اجتماعی یک فرد یا ترکیب تصویری موقعیت‌های او را، پایگاه وی می‌نامند. این پایگاه به اصطلاح موقعیت، موقعیت‌ها است. هر موقعیت حرفه‌ای دارای خواص چندی است، مثلاً شأن، کشش، میزان آزادی فرد و دستمزد. براساس این چهار

1. Cooley

متغیر می‌توان موقعیت‌های گوناگون را در شالوده دیوانی (بوروکراتیک) تعیین کرد و به هریک از آنها، به اعتبار عناصر چهارگانه مذکور نمره داد. معمولاً در شالوده سلسله‌مراتبی عادی جامعه، هر چه کار انسان جالب‌تر (علاقه‌انگیزتر) باشد، شأن و آزادی انسان و میزان دستمزد او هم بالاتر است. ارباب بزرگ کسی است که بالاترین دستمزد‌ها، مهم‌ترین شأن‌ها و جالب‌ترین کارها را دارد و ساعت کار او هم به دلخواه خودش است (یعنی از آزادی بیشتری برخوردار است). در موقعیت‌های متوسط سلسله‌مراتب اداری، بعضی‌ها می‌پذیرند که دستمزد نسبتاً پایینی داشته باشند تا از شأن بالاتر و کار جالب‌تر و یا آزادی کامل‌تری برخوردار گردند، یا بر عکس، یک کار نامطلوب می‌گیرند تا دستمزد بیشتری دریافت کنند. بالاخره، بعضی دیگر هستند که آزادی را فدای شأن می‌کنند و مانند این‌ها. خلاصه این چهار خاصیت ممکن است به صورت‌های گوناگون با هم ترکیب شوند (مندرانس و گورویچ، ۱۳۶۹: ۱۵۵-۱۵۶). ملوین تامین^۱ (۱۳۷۳: ۶۹)، «امتیازات پایگاه اجتماعی را در سه مقوله زیر طبقه‌بندی می‌نماید؛ (۱) مالکیت یعنی داشتن حقوق و مسؤولیت‌هایی درباره اموال و خدمات؛ (۲) قدرت یعنی توانایی رسیدن به هدف‌های خود علی‌رغم مخالفت احتمالی دیگران؛ (۳) پاداش‌های روانی، یعنی هر عایدی یا واکنش غیرمادی که از دیگران صادر می‌گردد و مایه بهزیستی، لذت، و یا رضایت خاطر شخص می‌شود». فرد برای ارضاء نیازهای روانی‌اش شغلی را بر می‌انگیزد و خود را به‌طور کامل در قالب نقشی که بر عهده دارد قرار می‌دهد، تا هم انتظارات دیگران را پاسخ دهد و هم نیازهای خود را برآورده سازد (مندرانس و گورویچ، ۱۳۶۹: ۱۵۷). به این سبب، موقعیت‌های شغلی و سن افراد تا اندازه‌ای نوع کالای مورد مصرف آنها را مشخص می‌نماید (صدرنبوی، ۱۳۷۸: ۱۷).

نوع کالاهای مورد مصرف بعدی از ابعاد سبک زندگی است، سبک زندگی را می‌توان الگوهای از کنش دانست که تمیز دهنده افراد جامعه است (Chaneg, 1996: 4). نقل در ذکایی، (۱۳۸۱: ۲۳). اگرچه جامعه‌شناسان اولیه هم‌چون زیمل^۲ و وبر^۳، ابعادی از

1. Tamin
2. Simmel
3. Weber

مفهوم سبک زندگی را مورد توجه قرار دادند، با این حال، هیچ‌گاه مستقلاً و مستقیماً آن را مورد استفاده قرار ندادند. تداول استفاده از این مفهوم به سال‌های دهه‌ی ۸۰ قرن بیستم برمی‌گردد (همان: ۲۳). امروزه هم مفهوم سبک زندگی پررنگ شده است و هم توجه به مصادیق سبک زندگی در زندگی انسان‌ها - که اغلب اطلاعی از مفهوم سبک زندگی ندارند - محوریت یافته است (بیات، ۱۳۹۱: ۴۶).

اصلاح سبک زندگی مستلزم تغییر رفتارهایی است که بخش عمده‌ای از عادات روزمره فرد را تشکیل می‌دهند. اگر با تغییر سبک زندگی، کیفیت کلی زندگی فرد بهبود نیابد، تأمین و تداوم این انگیزه دچار اشکال می‌شود (Covinsky, 1999: 72). نقل در ملکی‌پور، ۱۳۹۳: ۵۴). استاندارد مصرف با جای گرفتن در فهم عمومی شخص به‌عنوان معیار درستی و خوبی، این کار را مستقیماً انجام می‌دهد، زیرا شخص به‌طور عادی اندیشه خود را با آن وفق می‌دهد و شیوه زندگی خود را با این معیارها که به آن تعلق دارد، همانند می‌کند. استاندارد مصرف این کار را به‌طور غیرمستقیم نیز انجام می‌دهد، به این معنی که مردم از ترس رسوایی و بی‌حرمتی اجتماعی، تأکید دارند خود را با مراتب صرف هزینه‌های مقبول به‌عنوان الگوی رفتار درست هم‌نوا کنند، چون رعایت معیار زندگی برای راحتی شخص و موفقیت در زندگی، اجتناب‌ناپذیر می‌نماید. عموم مردم پذیرفتن به‌کار بستن آن را امری موافق و مصلحت‌آمیز می‌دانند. این امر سبب می‌گردد تا شخص به بهترین وضع در معرض دید اشخاصی واقع شود که برداشت خوب از آنها مورد نظر است، در حالی که تمایلات و گرایش‌هایی که عملی شدن آنها به صرف افتخارآمیز زمان و مواد مربوط نمی‌شود، در یک جا متوقف و فراموش می‌شود (وبلن، ۱۳۸۶: ۱۴۵).

گیدنز^۱ (۱۳۸۵: ۱۲۰) معتقد است در دنیای متجدد کنونی، همه ما نه فقط از شیوه‌های زندگی معینی پیروی می‌نماییم، بلکه به تعبیری دیگر که اهمیت زیادی هم دارد، ناچار به این پیروی هستیم و در حقیقت، ما انتخاب دیگری جز گزینش نداریم ... شیوه زندگی را می‌توان به مجموعه‌ای کم و بیش از عملکردهایی تعبیر کرد که فرد آنها را

1. Giddens

به کار می‌گیرد و نه فقط نیازهای جاری او را بر می‌آورند، بلکه روایت خاصی را هم که وی برای هویت شخصی خود برگزیده است، در برابر دیگران مجسم می‌سازند ... هر شیوه زندگی مستلزم مجموعه‌ای از عادت‌ها و جهت‌گیری‌ها و بنابراین برخوردار از نوعی وحدت است که - علاوه بر اهمیت خاص خود، از نظر تداوم امنیت وجودی - پیوند بین گزینش‌های فرعی موجود در یک الگوی کمابیش منتظم را نیز تأمین می‌کند. شخصی که خود را متعهد به شیوه‌ی زندگی معینی می‌داند، انتخاب‌های دیگر را لزوماً "خارج از موازین و معیارهای خویش" می‌بیند، همان‌طور که آنهایی هم که با او در کنش متقابل قرار می‌گیرند، همین عقیده را دارند. افزون بر این، گزینش یا ایجاد شیوه زندگی تحت تأثیر فشارهای گروه و الگوهای رفتاری آنها و همچنین زیر نفوذ اوضاع و احوال اجتماعی و اقتصادی، صورت می‌گیرد.

در ایران تحقیقات زیادی در رابطه با سبک زندگی صورت گرفته است. مقدس جعفری، رضادوست، گلبریان، (۱۳۹۱: ۱۰۹) در پژوهشی با عنوان "بررسی تأثیر عوامل فرهنگی بر سبک زندگی جوانان کافی‌شاپ در شهر اهواز" با روش پیمایشی نشان دادند که ارتباط معنادار و مستقیم بین سرمایه فرهنگی و اوقات فراغت وجود دارد. همچنین در رابطه با متغیرهای زمینه‌ای ارتباط معنادار و معکوس بین سن و وضعیت تأهل وجود داشته است و بین قومیت و محل زندگی و وضعیت شغلی وجود ارتباط معنادار تأیید نشده است. اعظمی (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان "تأثیر موقعیت شغلی بر سبک زندگی زنان شاغل وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی" نشان داد که رابطه معنادار بین موقعیت شغلی با هر یک از شاخص‌های اوقات فراغت، مدیریت بدن و روابط اجتماعی وجود دارد. همچنین با افزایش موقعیت شغلی از پایین به بالا، سطح سلیقه از سنتی به امروزی تغییر پیدا می‌کند.

ملکی‌پور (۱۳۹۳: ۶۸) در تحقیقی با عنوان "پارادایم‌های نوین معلمان در سبک زندگی" نتیجه‌گیری می‌نمایند که برای تجهیز و توانا کردن معلمان در ارتقاء سبک زندگی و اخلاق زیست‌محیطی به الگوی اساسی، باید معلمان دارای ویژگی‌های زیر باشند:

- ۱) آشنایی با سواد اطلاعاتی؛ ۲) آشنایی با الگوهای نوین تدریس؛ ۳) تداوم دانش اثربخش؛ ۴) برنامه‌ریزی خوب؛ ۵) کشف استعداد‌های یادگیرندگان؛ ۶) انگیزه

مثبت در دانش‌آموزان؛ ۷) حساس کردن دانش‌آموزان به محیط پیرامون خود؛ ۸) ایجاد مهارت تفکر انتقادی در دانش‌آموزان؛ ۹) تعامل با خانواده‌ها؛ ۱۰) مهارت در سنجش و ارزیابی آموزه‌های زیست‌محیطی یادگیرندگان.

امیرکافی و شمس‌الدینی (۹۱:۱۳۹۲)، در پژوهشی با عنوان "تأثیر عدالت سازمانی بر رفتار شهروندی سازمانی معلمان" نشان دادند که تأثیر عدالت سازمانی بر رفتار شهروندی و سازمانی معلمان قابل توجه است. همچنین میان ابعاد متغیر عدالت سازمانی، رویه عدالت توزیعی، عدالت تعاملی‌ای و عدالت مؤلفه‌های رفتار شهروندی سازمانی (نوع دوستی، جوانمردی و فضیلت مدنی)، رابطه معناداری وجود دارد.

نویدی و برزگر (۹۶:۱۳۸۲) در پژوهشی با عنوان "راه‌های ارتقاء منزلت اجتماعی معلمان" نشان دادند که منزلت اجتماعی معلمان در تهران نسبتاً پایین است و معلمان مورد مطالعه، منزلت خود را پایین ارزیابی کردند. محققان با استفاده از نظریات معلمان مورد مطالعه و صاحب‌نظران تعلیم و تربیت و به کمک یافته‌های سایر پژوهش‌های انجام شده، راه‌های زیر را برای ارتقاء منزلت اجتماعی معلمان مشخص نمودند:

ارتقاء جایگاه تعلیم و تربیت از طریق تغییر سیاست‌های کلان کشور در جهت اولویت دادن به سرمایه‌گذاری در تعلیم و تربیت، تأمین امکانات رفاهی بر رفع محرومیت از زندگی معلمان، ایجاد تشکل‌های صنفی برای دفاع از حقوق معلمان و حریم تعلیم و تربیت، استقرار انضباط اجتماعی و اقتصادی و برقراری عدالت اجتماعی، افزایش کارایی نظام آموزش و پرورش از طریق اصلاح مدیریت نیروی انسانی و استقرار نظام شایسته‌سالاری، سخت‌کوشی و تلاش مسؤولانه معلمان برای افزایش دانش، تخصص، انگیزش، مناعت طبع و سایر صلاحیت‌های حرفه‌ای و در عین حال پرهیز آنان از کم‌کاری، فرار از مسؤولیت، مظلوم‌نمایی و تحریک حس ترحم دیگران.

میرفرد، احمدی و بلداجی (۱۳۹۰: ۱۴۷) نیز در تحقیقی با عنوان "بررسی اولویت‌های ارزشی معلمان و ارتباط آن با برخی عوامل اقتصادی - اجتماعی" به این نتایج دست یافتند که معلمان دارای‌های ارزشی مادی‌گرایانه هستند و تفاوتی در اولویت‌های ارزشی گروه‌های مختلف سنی معلمان مشاهده نشد. از بین متغیرهای مستقل تحقیق

"احساس امنیت اجتماعی"، "جنسیت" و "درآمد" رابطه‌ی معناداری با اولویت‌های ارزشی داشتند.

فراهانی، محمدخانی و جوکار (۱۳۸۹: ۵) در پژوهشی با عنوان "رابطه بین رضایت از زندگی با کیفیت زندگی و بهزیستی ذهنی در معلمان شهر تهران" دریافته‌اند که رضایت از زندگی از طریق دو متغیر یعنی بهزیستی زندگی و کیفیت زندگی قابل پیش‌بینی است، اگر چه تا اندازه‌ای رضایت از زندگی از طریق متغیرهای کیفیت زندگی، هم‌چون ملزومات زندگی، سلامت بدنی، روابط بین فردی و معنی‌دار بودن زندگی قابل تبیین است. زارع و فلاح (۱۳۹۱: ۷۵)، با پژوهشی تحت عنوان "بررسی سبک زندگی جوانان در شهر تهران و عوامل مؤثر بر آن" دریافته‌اند که در انواع سبک زندگی، بیشترین میانگین نمرات مربوط به سبک زندگی لذت‌جویانه و کمترین میانگین، مربوطه به سبک زندگی منفعلانه است. با توجه به ضریب همبستگی پیرسون، رابطه بین سرمایه اجتماعی و فرهنگی با انواع سبک زندگی مثبت و معنادار است. این ضریب معناداری رابطه بین سرمایه اقتصادی و سبک زندگی کارکردگرایانه، لذت‌جویانه و منفعلانه را نیز تأیید می‌کند. با استفاده از رگرسیون گام‌به‌گام ترتیب اثر متغیرها عبارت بودند از سرمایه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی. از این‌رو، به این نکته باید اشاره کرد که نقش سرمایه اقتصادی نسبت به سایر متغیرها، برتری دارد.

ایمان و مرحمتی (۱۳۹۳: ۲۰) در پژوهشی با عنوان "تبیین جامعه‌شناختی گرایش جوانان به سبک زندگی در شهر شیراز"، مشاهده نمودند که سبک زندگی امروزی جوانان توسط سرمایه فرهنگی تبیین می‌گردد و ارتباط مؤلفه‌های سبک زندگی امروزی با سرمایه فرهنگی معنادار است. کردی و هادی‌زاده (۱۳۹۱: ۳۵) در تحقیقی با عنوان "بررسی سبک زندگی زنان شاغل و غیرشاغل" ملاحظه نمودند که اکثر زنان دارای سبک زندگی سنتی می‌باشند و آزمون‌های مقایسه میانگین‌ها نشان داد که بین سبک زندگی زنان شاغل و غیرشاغل تفاوت وجود دارد که این تفاوت در ابعاد سبک زندگی (روابط اجتماعی، مدیریت بدن و الگوی خرید) کاملاً مشهود بود. از دیگر نتایج ناشی از تحلیل همبستگی پژوهش این بود که بین سن، تحصیلات، درآمد خانواده با سبک زندگی، رابطه معناداری وجود داشت و منزلت شغلی زنان شاغل از عوامل تأثیرگذار بر نوع سبک زندگی

آنان بوده است. تحلیل رگرسیون چندمتغیری نشان داد که سن افراد، سپس نوع فعالیت و در رتبه بعدی درآمد خانواده و تحصیلات به گونه نسبی قدرت تبیین نوع سبک زندگی را دارند و در نهایت تحصیلات زنان، نقش اصلی را در نوع سبک زندگی آنان دارا بود. به طور کلی در این پژوهش‌ها مشخص گردید که سبک زندگی تحت تأثیر عوامل متعددی است که افکار عمومی یکی از مهم‌ترین این عوامل است. در این رابطه رسانه‌های گروهی نقش بسیار مهمی را طی دهه‌های اخیر بر عهده داشته‌اند. هم‌چنین با تغییر موقعیت و پایگاه اجتماعی افراد، به گونه‌ای چشمگیر سبک زندگی آنان تغییر نموده است. علاوه بر این‌ها شهرنشینی، اشتغال، تحصیلات و تغییر ارزش‌ها، از متغیرهای دیگر تأثیرگذار بر سبک زندگی معلمان بوده است.

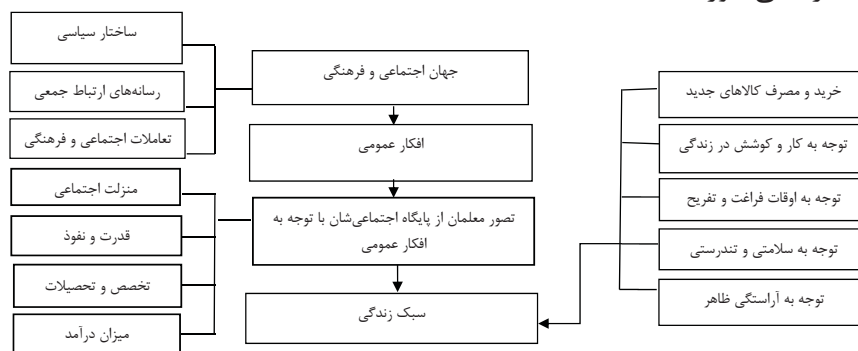
محتوای افکار عمومی از ارزش‌ها و هنجارهایی که از حقوق، دین و اخلاق یا رسم گرفته می‌شود، متأثر می‌گردد و از سوی دیگر، تحت تأثیر منافع اجتماعی قرار می‌گیرد (باتومور، ۱۳۷۰: ۲۶۳). افکار عمومی بر اثر حوادث و اتفاقاتی که در محیط پیرامون روی می‌دهند، از طریق رسانه‌های ارتباط جمعی در جامعه منتشر می‌شود (دادگران، ۱۳۸۱: ۳۸). در زمره عامل‌های بسیار مهم، وسایل ارتباط جمعی (سینما، رادیو، تلویزیون و مطبوعات) و تجمعات ارادی، عمده هستند که می‌خواهند به طور مستقیم از راه فشار افکار عمومی و یا به طور غیرمستقیم از راه قانون‌گذاری ناشی از آن، هنجارهای اجتماعی خاصی را استقرار بخشند (باتومور، ۱۳۷۰: ۲۶۳). افکار عمومی با عوامل فرهنگی-اجتماعی و هم‌چنین عوامل زیستی-روانی و افزون بر آنها، با نفوذ رهبران فکری و دخالت گروه‌های فشار ترکیب می‌گردد و سپس در جامعه شکل می‌گیرد و به چند عامل بستگی دارد: (۱) عوامل فرهنگی-اجتماعی؛ (۲) اثرات عوامل فرهنگی بر افکار عمومی که خود عبارتند از: الف) ایدئولوژی؛ ب) افکار قالبی؛ ج) افسانه‌ها و اساطیر؛ د) ارزش‌های فرهنگی (دادگران، ۱۳۸۱: ۳۸).

اما مهم‌ترین عوامل در ساخت و پرداخت افکار عمومی جامعه عبارتند از: نفع شخصی، گروه‌های سنی، گروه‌های جنسی، تحصیل کرده‌ها، اوضاع جغرافیایی و اقلیمی، اوضاع اقتصادی، تعلقات مذهبی و قومی، روشنفکران، حاکمیت‌ها، آزادی، نوجوانی و تولید، ادبیات و هنر (شربتیان، ۱۳۸۵: ۱۶۲). افکار عمومی پس از شکل‌گیری در پی مشروعیت

خود است، این مشروعیت در درون ساخت جامعه نمود می‌یابد و افراد و گروه‌هایی که از طرح یک مسأله منتفع می‌گردند در پی‌ریزی این مشروعیت نقش مهمی دارند. افکار عمومی پس از مشروعیت و استقرار، رفتار فرد را مقید ساخته و جهت می‌دهند (باتومور، ۱۳۷۰: ۲۶۳). افکار عمومی به شیوه‌های زیر نمود می‌یابد: ۱) عقیده‌ای که آشکارا و گاه با بوق و کرنا بیان می‌شود؛ ۲) عقیده‌ای شفاهی که گاه درگوشی ابراز می‌شود، یا عقیده‌ای که زاییده شایعات است؛ ۳) رأی‌گیری عمومی یا (رفراندم) عمق‌یابی عقاید؛ ۴) همه‌پرسی با رأی‌گیری اجباری (سووی، ۱۳۴۳: ۱۲؛ ستوده، قنادان و مطیع، ۱۳۸۶: ۱۸۲).

افکار عمومی موجب تسهیل در انتخاب افراد می‌شوند، به‌طوری که تأثیر برخی از آنان از جمله رسانه‌ها به شکلی است که با کنار هم قرار دادن موقعیت‌ها و حالت‌های گوناگون، شکل‌ها و نمادهای ویژه‌ای را به‌وجود می‌آورند که سبک زندگی بی‌سابقه و نیز انتخاب‌های تازه‌ای را القاء می‌نمایند (گیدنز، ۱۳۷۸: ۱۲۴).

سبک زندگی خود با عوامل زیادی مرتبط است که در اینجا بیشتر روی افکار عمومی و پایگاه اجتماعی معلمان مورد توجه قرار گرفته، لذا در این پژوهش به ارتباط قضاوتی که معلمان از افکار عمومی در مورد پایگاه اجتماعی‌شان دارند و ارتباط آن با سبک زندگی‌شان پرداخته شده است. در نمودار ۱ متغیرهای پژوهش با تمرکز بر تصور معلمان و سبک زندگی، آورده شده است.

نمودار ۱) روابط بین متغیرهای پژوهش

بر این اساس در این پژوهش مهم‌ترین مسأله مورد بررسی، ارتباط بین تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان در نزد افکار عمومی و سبک زندگی آنان می‌باشد. این پژوهش با رویکردی جامعه‌شناختی به دنبال پاسخ دادن به این سؤالات است:

۱- معلمان چه قضاوتی نسبت به پایگاه اجتماعی خود دارند؟

۲- آیا این قضاوت‌ها با سبک زندگی معلمان رابطه دارد؟

بر اساس این پرسش‌های محوری، شش فرضیه مطرح و مورد بررسی قرار گرفته است.

فرضیه‌های پژوهش

۱- بین تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار عمومی و سبک زندگی، رابطه وجود دارد.

۲- بین تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار عمومی با توجه به مؤلفه "سلامتی و تندرستی" سبک زندگی، رابطه وجود دارد.

۳- بین تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار عمومی با توجه به مؤلفه "اوقات فراغت و تفریح" سبک زندگی، رابطه وجود دارد.

۴- بین تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار عمومی با توجه به مؤلفه "خرید و مصرف کالای جدید و امروزی" سبک زندگی، رابطه وجود دارد.

۵- بین تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار عمومی با توجه به مؤلفه "آراستگی و سیمای ظاهری" سبک زندگی، رابطه وجود دارد.

۶- بین تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار عمومی با توجه به مؤلفه "کار و زندگی و تلاش" سبک زندگی، رابطه وجود دارد.

تعریف مفاهیم نظری

الف) سبک زندگی

سبک زندگی را می‌توان مجموعه‌ای از رفتارها تعبیر نمود که فرد آنها را به کار می‌گیرد تا نه فقط نیازهای جاری او را برآورند، بلکه روایت خاصی که وی برای هویت شخصی خود برگزیده است، در برابر دیگران مجسم سازد (رحمت آبادی و آقابخشی، ۱۳۸۵:

۲۳۶). پایگاه اجتماعی در اصطلاح مشخص کننده ی وضع فرد یا گروه در یک نظام اجتماعی است (ساروخانی، ۱۳۸۰: ۷۹۰).

ب) افکار عمومی

از نظر گینزبرگ^۱، افکار عمومی مجموعه ی آراء و داوری هایی را می گویند که در جامعه ای که به گونه ای خاص شکل گرفته و از ثباتی معین برخوردار است، در جریان است و حاصل عملکرد بسیاری از اذهان می باشد (صلاح، ۱۳۸۷: ۴۱). گابریل تارد^۲، افکار عمومی مجموعه ای از داوری های مردم درباره مسائل روز است که مورد پذیرش بیشتر مردم جامعه است (شیرازی، ۱۳۷۶: ۱۱۱).

ج) تعریف عملی مفاهیم

برای این که تصویر روشن تری از مفاهیم اصلی این پژوهش ارائه دهیم و امکان پژوهش پذیری این مفاهیم فراهم شود؛ آن ها در قالب مؤلفه ها و خرده مؤلفه ها به صورت زیر در جداولی آورده ایم.

جدول (۱) مؤلفه های پایگاه اجتماعی معلمان

سازه	مؤلفه ها	خرده مؤلفه ها	
پایگاه اجتماعی	منزلت اجتماعی، قضاوتی است که به موجب آن جامعه حیثیت، اهمیت یا محبوبیت بیشتری به فلان موقعیت یا به فلان پایگاه اجتماعی می دهد	الگو واقع شدن	
		محل مراجعه بودن	
		تمایل به داشت موقعیت معلم	
		ارزش قائل بودن به معلم	
	وضعیت اقتصادی (مالکیت)	معرف امکان تصرفی است که یک شخص بر اموال و بر خدمات دارد	میزان درآمد ماهیانه
			میزان دارایی
	تحصیلات و تخصص	قدرت و نفوذ، توانایی رسیدن به هدف در زندگی به رغم برخورد با مخالفت احتمالی است.	توانایی رفع نیازها
			میزان تحصیلات
	میزان تسلط بر مطالب کتابها	برخوردهای از قدرت استدلال	میزان تسلط بر مطالب کتابها
			برخوردهای از مدرک علمی معتبر
			میزان توجه افراد جامعه به سخنان معلمان
			توانایی اعمال نفوذ بر دیگران

منبع: (تأمین، ۱۳۷۳: ۱۰)

1. Ginsberg
2. Gabriel Tard

همان طور که در جدول ۱ مشاهده می‌گردد، پایگاه اجتماعی معلمان به خرده مؤلفه‌هایی تبدیل و در قالب سؤالاتی مورد سنجش قرار گرفت. این سؤالات از خود معلمان پرسیده شد که آنان به توجه افکار عمومی، چه تصویری از هریک از ابعاد پایگاه اجتماعی‌شان دارند؟

جدول ۲) مؤلفه‌های سبک زندگی معلمان

ابعاد	سازه
خرید و مصرف کالاها و امروزی	سبک زندگی
توجه به کار و کوشش در زندگی	
توجه به اوقات فراغت و تفریح	
توجه به سلامتی و تندرستی	
توجه به آراستگی ظاهر	

همان طور که در جدول ۱ و ۲ مشاهده می‌گردد، پایگاه اجتماعی معلمان و سبک زندگی آنان به خرده مؤلفه‌ها و ابعادی تبدیل سپس در قالب سؤالاتی مورد سنجش قرار گرفت. از معلمان مورد بررسی پرسیده شد که آنان با توجه به افکار عمومی، چه تصویری در رابطه با هریک از ابعاد پایگاه اجتماعی‌شان دارند؟

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش به روش توصیفی - تحلیلی صورت گرفته و اطلاعات مورد نیاز برای آزمون و سنجش فرضیات از طریق پرسش‌نامه و مصاحبه به شکل میدانی جمع‌آوری گردیده است. جامعه آماری تحقیق حاضر کلیه معلمان شاغل در استان خراسان جنوبی در سال تحصیلی ۹۲-۹۳ بوده است که در مجموع ۱۳۲۵۶ نفر معلم شاغل (زن و مرد) در مقاطع مختلف تحصیلی را شامل می‌گردد. اطلاعات مربوط به آمار جامعه‌ی مورد مطالعه از طریق مراجعه به سازمان آموزش و پرورش خراسان جنوبی (معاونت محترم نیروی انسانی) به دست آمده است. حجم نمونه ۴۰۰ نفر معلم (زن و مرد) با فرمول کوکران محاسبه گردید. سپس با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای، از کل مناطق آموزشی پنج شهر (نهبندان جنوب استان، بیرجند مرکز استان، طبس

گلشن غرب استان، قاین شمال استان و درمیان شرق استان) انتخاب و سپس از هر شهر چهار مدرسه (دو مدرسه دخترانه و دو مدرسه پسرانه) و از مرکز استان (بیرجند) به دلیل تمرکز بخش زیادی از معلمان در آن، ده مدرسه انتخاب گردید که در مجموع ۲۶ مدرسه با روش تصادفی ساده انتخاب گردیدند و سپس در هر مدرسه، تعداد ۱۶ پرسش‌نامه تکمیل گردید که در نهایت، تجزیه و تحلیل روی ۴۰۰ پرسش‌نامه صورت گرفت. پرسش‌نامه این پژوهش محقق‌ساخته و شامل ۶۰ سؤال بوده است که بخش اول مربوط به سؤالات عمومی و بخش دوم مربوط به سؤالات متغیر پیش‌بین (پایگاه اجتماعی معلمان) و در نهایت بخش سوم شامل سؤالات مربوط به سبک زندگی معلمان بوده است. برای سنجش پایگاه اجتماعی این مفهوم به مؤلفه‌هایی شامل (منزلت، وضعیت اقتصادی، تحصیلات و تخصص، قدرت و نفوذ) که هر کدام، خرده‌مؤلفه‌هایی را در برمی‌گرفت تبدیل گردید و در نهایت، سؤالات پرسش‌نامه را تشکیل می‌داد که از نمره یک کمترین میزان تا نمره پنج بیشترین میزان، نمره‌گذاری گردید که حاصل جمع نمرات سؤالات در هر مؤلفه، نمره آن مؤلفه را تشکیل داد و نمره کل پایگاه اجتماعی، حاصل جمع کل مؤلفه این متغیر بوده است. هم‌چنین برای سنجش سبک زندگی نیز این مفهوم به مؤلفه‌های شامل (خرید و مصرف کالاها و امروزی، توجه به کار و کوشش در زندگی، توجه به اوقات فراغت و تفریح، توجه به سلامتی و تندرستی و توجه به آراستگی ظاهر) که هر کدام، خرده‌مؤلفه‌هایی را در بر می‌گرفت تبدیل گردید که از نمره یک کمترین میزان تا نمره پنج بیشترین میزان، نمره‌گذاری گردید که حاصل جمع نمرات سؤالات در این متغیر، نمره کل سبک زندگی را تشکیل داد.

برای سنجش سبک زندگی معلمان نیز سؤالاتی که توان سنجش سبک زندگی معلمان را داشت (با در نظر گرفتن اعتبار آن‌ها)، در قالب طیف لیکرت طرح گردید و از خود معلمان راجع به هر کدام از ابعاد سبک زندگی سؤال شد. پرسش‌نامه این تحقیق دارای اعتبار صوری است که از طریق توافق اساتید جامعه‌شناسی و روانشناسان به لحاظ تطابق اهداف پژوهش و سؤالات طرح شده در پرسش‌نامه، حاصل شده است. در این مطالعه به منظور محاسبه ضریب پایایی پرسش‌نامه از آزمون آلفای کرانباخ استفاده گردیده است، آلفای به‌دست آمده در این زمینه ۰/۷۸ بود که نشان از همبستگی درونی نسبتاً

بالای گویه‌ها در زمینه‌ی سنجش گویه‌ها با توجه به ملاک مورد بررسی می‌باشد. در این تحقیق با توجه به وسعت زیاد جامعه مورد بررسی که شامل کلیه‌ی معلمان شاغل در مقاطع مختلف، مناطق دوازده‌گانه استان خراسان جنوبی می‌گردید، انتخاب نمونه‌ای که معرف کامل جامعه مورد بررسی باشد، مشکلات متعددی را به دنبال داشت، زیرا تعداد معلمان شاغل در مناطق مختلف استان یکسان توزیع نشده‌اند. از طرفی، توزیع پاسخگویان از نظر مدرک و مقطع تحصیلی با یکدیگر کاملاً متفاوت بود. لذا سعی گردید با توجه به سهمیه‌ای که برای هر منطقه تعیین گردیده بود، افراد مورد بررسی با روش کاملاً تصادفی انتخاب گردند. تعداد نمونه مورد بررسی در این پژوهش با توجه به فرمول کوکران ۳۷۴ نفر محاسبه گردید که به جهت ترس از افت نمونه، این تعداد به ۴۲۰ نفر افزایش یافت که در نهایت، ۴۰۰ پرسش‌نامه مورد بررسی، تحلیل و تفسیر آماری قرار گرفت.

یافته‌ها

الف) یافته‌های توصیفی

نمونه مورد بررسی در این پژوهش شامل ۲۰۰ نفر زن و ۲۰۰ نفر مرد بوده است. حداقل سن پاسخگویان ۲۰ و حداکثر آن ۵۹ سال بوده است. پاسخگویان معلمان شاغل به کار بوده‌اند. هم‌چنین ۱۱/۲٪ افراد مورد بررسی دارای مدرک دیپلم، ۲۱/۶٪ دارای مدرک کاردانی (فوق دیپلم) و بیشترین تعداد افراد، یعنی ۳۷/۴٪ دارای مدرک کارشناسی (لیسانس) بوده‌اند و ۲۹/۸٪ دارای مدرک کارشناسی ارشد (فوق لیسانس) بوده‌اند.

جدول ۳) آماره‌های مربوط به خلاصه تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان با توجه افکار عمومی

متغیر	آماره‌ها	میانگین	انحراف استاندارد	واریانس
منزلت	۲۳/۴۶	۳/۱۶	۱۰/۰۳	
وضعیت اقتصادی	۱۹/۲۵	۳/۰۲	۹/۱۲	
قدرت و نفوذ	۲۰/۷۱	۳/۸۹	۱۵/۱۳	
تخصص و تحصیلات	۲۱/۲۲	۴/۱۷	۱۷/۴۰	

همان‌طور که در جدول ۳ ملاحظه می‌گردد میانگین نمره معلمان (۲۳/۴۶) در مؤلفه منزلت اجتماعی با توجه افکار عمومی از سایر ابعاد بالاتر است. در مرتبه دوم افکار عمومی با میانگین ۲۱/۲۲ به تخصص و تحصیلات معلمان توجه بیشتری داشته‌اند. قدرت و نفوذ معلمان در مرتبه سوم با میانگین عددی ۲۰/۷۱ قرار داشته است. در پایین‌ترین سطح، میانگین نمره وضعیت اقتصادی معلمان با مقدار ۱۹/۲۵ قرار داشته است. به‌طور کلی معلمان از نظر منزلت اجتماعی جایگاه بالایی دارند، اما از نظر اقتصادی، جایگاه پایین‌تری دارند.

ب) یافته‌های تحلیلی

فرضیه اول پژوهش: بین تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار عمومی و سبک زندگی، رابطه وجود دارد.

جدول ۴) نتایج رگرسیون چندمتغیره مؤلفه‌های پایگاه اجتماعی و سبک زندگی

متغیر پیش‌بین	Beta	R ²	درجه آزادی	F مقدار	sig
منزلت	۰/۴۵	۰/۲۰۸	۱	۱۰۴/۳۵	۰/۰۰۱
			۳۹۸	-	
			۳۹۹	-	
تخصص	۰/۳۱۱	۰/۳۰۸	۲	۸۸/۲۹	۰/۰۰۱
			۳۹۷	-	
			۳۹۹	-	
ثروت	۰/۲۳۰	۰/۳۶۰	۳	۷۴/۲۸	۰/۰۰۱
			۳۹۶	-	
			۳۹۹	-	
قدرت	۰/۱۶۶	۰/۳۸۵	۴	۶۱/۷۴	۰/۰۰۱
			۳۹۵	-	
			۳۹۹	-	

در جدول ۴ مقدار همه متغیرهای پیش‌بین (ابعاد پایگاه اجتماعی) شامل منزلت، تخصص، ثروت و قدرت با سبک زندگی ارتباط دارد. مشاهده می‌شود که متغیر منزلت، ۰/۲۰۸ از تغییرات متغیر ملاک را تبیین می‌نماید و متغیرهای تخصص، ثروت و قدرت

هر کدام به ترتیب به میزان (۰/۰۱۰)، (۰/۰۵۲) و (۰/۰۲۵) از سطح تبیین متغیر سبک زندگی را بالا برده‌اند. در مجموع، ۰/۳۸۵ از تغییرات متغیر ملاک (سبک زندگی) از طریق مؤلفه‌های پایگاه اجتماعی تبیین می‌گردند و بقیه تغییرات مربوط به متغیرهایی می‌باشند که در این الگو قرار نگرفته‌اند.

جدول ۵) نتایج رگرسیون چند متغیره پایگاه اجتماعی و سبک زندگی

Sig	مقدار F	درجه آزادی	R ^۲	Beta	متغیر پیش‌بین
۰/۰۰۱	۱۹۰/۰۹۵	۱	۰/۳۲۳	۰/۵۶۹	پایگاه اجتماعی
	-	۳۹۸			
	-	۳۹۹			

با توجه به نتایج رگرسیون در جدول ۵، ملاحظه می‌گردد که با ورود متغیر پیش‌بین (پایگاه اجتماعی)، به تنهایی ۰/۳۲۳ از تغییرات متغیر ملاک (سبک زندگی) به وسیله آن تبیین گردیده است. در نتیجه، مشخص می‌گردد که تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار عمومی، با سبک زندگی آنان رابطه دارد. این مسأله در نظریات هابرماس و کولی نیز بیان شده است.

فرضیه دوم پژوهش: بین تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار عمومی با توجه به مؤلفه "سلامتی و تندرستی" سبک زندگی، رابطه وجود دارد.

جدول ۶) نتایج ضریب همبستگی پایگاه اجتماعی معلمان و مؤلفه سلامت و تندرستی اجتماعی

ضریب همبستگی پیرسون		بهداشت
۰/۷۵۶	همبستگی پیرسون	
۰/۰۰۱	سطح معناداری	
۴۰۰	تعداد	

آزمون فوق، انتظار نظری این تحقیق را در ارتباط با تأثیر پایگاه اجتماعی بر سلامت و تندرستی برآورده می‌سازد، چنان‌که جهت رابطه‌ها در ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد، پایگاه اجتماعی معلمان با توجه معلمان به سلامت و تندرستی آنان ارتباط دارد. سطح معناداری برابر با (۰/۰۰۱) می‌باشد.

فرضیه سوم پژوهش: بین تصور معلمین از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار عمومی با توجه به مؤلفه "اوقات فراغت، تفریح" سبک زندگی، رابطه وجود دارد.

جدول (۷) نتایج همبستگی میان پایگاه اجتماعی معلمان و توجه به اوقات فراغت، تفریح با پایگاه اجتماعی

ضریب همبستگی پیرسون		
۰/۱۵۱	همبستگی پیرسون	اوقات فراغت
۰/۰۰۲	سطح معناداری	
۴۰۰	تعداد	

آزمون فوق، انتظار نظری این تحقیق را در ارتباط با تأثیر پایگاه اجتماعی بر توجه به اوقات فراغت، تفریح برآورده می‌سازد، چنان‌که جهت رابطه‌ها در ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد، پایگاه اجتماعی معلمین با توجه به اوقات فراغت، تفریح آنان، ارتباط معناداری دارد. سطح معناداری برابر با (۰/۰۰۲) می‌باشد.

فرضیه چهارم پژوهش: بین تصور معلمین از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار عمومی با توجه به مؤلفه "خرید و مصرف کالای جدید و امروزی" سبک زندگی، رابطه وجود دارد. جدول (۸) نتایج همبستگی میان پایگاه اجتماعی معلمان و توجه به خرید و مصرف کالای جدید و

امروزی با پایگاه اجتماعی		
-۰/۰۱۶	همبستگی پیرسون	شیوه مصرف
۰/۷۵	سطح معناداری	
۴۰۰	تعداد	

آزمون فوق نشان می‌دهد که بین پایگاه اجتماعی معلمان و توجه آنان به خرید و استفاده از کالاهای خارجی ارتباط معناداری وجود ندارد، چنان‌که جهت رابطه‌ها در ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد، پایگاه اجتماعی معلمین با توجه‌شان به خرید و استفاده از کالاهای خارجی رابطه معناداری ندارد. سطح معناداری برابر با (۰/۷۵) می‌باشد.

فرضیه پنجم پژوهش: بین تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار عمومی با توجه به مؤلفه "آراستگی و سیمای ظاهری" سبک زندگی، رابطه وجود دارد.

جدول ۹) نتایج همبستگی میان پایگاه اجتماعی معلمان و توجه به آراستگی و سیمای ظاهری

ضریب همبستگی پیرسون		
۰/۴۷۹	همبستگی پیرسون	سیمای ظاهری
۰/۰۰۱	سطح معناداری	
۴۰۰	تعداد	

آزمون فوق، انتظار نظری این تحقیق را در ارتباط با تأثیر پایگاه اجتماعی بر توجه به آراستگی و سیمای ظاهری برآورده می‌سازد، چنان‌که جهت رابطه‌ها در ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد، پایگاه اجتماعی معلمان با توجه معلمان به آراستگی و سیمای ظاهری آنان ارتباط دارد. سطح معناداری برابر با (۰/۰۰۱) می‌باشد.

فرضیه ششم پژوهش: بین تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار عمومی با توجه به مؤلفه "کار و زندگی و تلاش" سبک زندگی، رابطه وجود دارد.

جدول ۱۰) نتایج همبستگی میان پایگاه اجتماعی معلمان با توجه به کار و زندگی و تلاش

ضریب همبستگی پیرسون		
۰/۵۶۴	همبستگی پیرسون	فعالیت اقتصادی
۰/۰۰۱	سطح معناداری	
۴۰۰	تعداد	

آزمون فوق، انتظار نظری این تحقیق را در ارتباط با تأثیر پایگاه اجتماعی با توجه به کار و زندگی و تلاش برآورده می‌سازد، چنان‌که جهت رابطه‌ها در ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد، پایگاه اجتماعی معلمان با توجه به کار و زندگی و تلاش آنان ارتباط دارد. سطح معناداری برابر با (۰/۰۰۱) می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

مسأله مهم مورد بررسی این پژوهش بازخورد افکار عمومی در رابطه با پایگاه اجتماعی معلمان در ارتباط با سبک زندگی آنان می‌باشد. نتایج آماره‌های به‌دست آمده در این رابطه نشان داد که تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان با توجه به افکار عمومی بر سبک زندگی آنان تأثیرگذار است. از آن‌جا که پایگاه اجتماعی افراد، کاملاً به ارزیابی شخصی آنان اتکاء دارد، بنابراین معیار قضاوت در پایگاه افراد در جامعه، دوری یا نزدیکی افراد مورد نظر نسبت به ارزش‌های حاکم در آن جامعه است. میزان تحصیلات، اصل و نسبت و موقعیت شغلی، گاه به‌عنوان بنیانی برای ارزیابی پایگاه افراد (به‌وسیله دیگران) به‌کار می‌رود (ملک، ۱۳۷۷: ۷۴). کولی سعی در تبیین چگونگی شکل‌گیری «خود» در رابطه متقابل فرد و جامعه و در تجربه اجتماعی دارد. سازوکار این عمل عبارت از نگاه کردن خود در آینه دیگران است. به‌عبارت دیگر، انسان در این روند سعی دارد تا خود را از دید دیگران ارزیابی کند، همه انسان‌ها آینه یکدیگرند و در این نگرستن‌ها است که به قضاوت یکدیگر می‌نشینند (تنهایی، ۱۳۷۹: ۴۱۰-۴۱۱). نوع قضاوت دیگران در رابطه با موقعیت و جایگاه اجتماعی افراد در جامعه بر رفتارهای اجتماعی آنان تأثیر می‌گذارد. زیمل معتقد است که سبک زندگی عینیت بخشیدن به ذهنیات در قالب اشکال شناخته شده اجتماعی است، نوعی بیان فردیت برتر و یکتایی در قالبی که دیگری این یکتایی را درک کند (مهدوی کنی، ۱۳۸۷: ۲۰۵). بنابراین می‌توان بیان نمود که دیدگاه‌های نظری و تحقیقات میدانی و تجربی نیز ارتباط بین افکار عمومی و شکل‌گیری سبک زندگی را تأیید می‌نماید.

فرضیه اول این پژوهش این بود که بین تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار عمومی و سبک زندگی آنان رابطه معناداری وجود دارد. پایگاه اجتماعی و سبک زندگی با یکدیگر رابطه متقابل دارند که ماکس وبر به ارتباط بین سبک زندگی و سلسله مراتب اجتماعی (پایگاه اجتماعی) توجه نموده است (زارع و فلاح، ۱۳۹۱: ۸۳). افراد به مدد این سبک‌ها هویت خویش را ابراز داشته و اظهاراتی را در مورد فضای اجتماعی و فرهنگی خود بیان می‌دارند (هندری و دیگران، ۱۳۸۱: ۲۲۷، نقل در مهدوی کنی، ۱۳۸۷: ۲۱۰).

آزاده و معدن‌دار (۱۳۹۳: ۳۴) نیز نشان دادند که نقش و موقعیت اجتماعی افراد در سبک زندگی آنها جایگاه ویژه‌ای دارد.

فرضیه دوم این پژوهش این بود که بین تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار عمومی و توجه آنان به سلامتی و تندرستی‌شان رابطه معناداری وجود دارد. نتایج این پژوهش، فرضیه را تأیید می‌کند. در واقع، تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان بر سبک زندگی آنان تأثیرگذار است و نوع نگاهی که افراد در ارتباط با پایگاه اجتماعی‌شان دارند بر شیوه زندگی آنان تأثیر می‌گذارد. در پژوهشی دیگر نشان داده شد زنانی که دارای تحصیلات و پایگاه اجتماعی بالاتر هستند، توجه بیشتری به مراقبت‌های بهداشتی و تندرستی دارند (میرزایی و یاراحمدی، ۱۳۸۹: ۴۶). نتایج این فرضیه نشان داد که بین تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار عمومی و توجه آنان به اوقات فراغت، تفریح، رابطه معناداری وجود دارد.

اسماعیلی و جاویدان (۱۳۸۵: ۱۳) نیز در تحقیقی با عنوان "جایگاه اوقات فراغت و تفریح در جامعه ایران" نشان دادند که میزان مشارکت افراد باسواد در فعالیت‌های ورزشی، اجرای موسیقی در حضور دیگران، رفتن به موزه و فعالیت در گروه‌های اجتماعی، بیش از افراد بی‌سواد است. همچنین افراد شاغل مشارکت بیشتری در اردوها و گردش‌های دسته‌جمعی دارند.

فرضیه چهارم این پژوهش این بود که بین تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار عمومی با توجه به مؤلفه "خرید و مصرف کالای جدید و امروزی" سبک زندگی، رابطه وجود دارد. اما نتایج این پژوهش نشان داد که بین تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار عمومی و توجه آنان به خرید و مصرف کالاهای جدید و امروزی رابطه معناداری وجود ندارد. به عبارتی، اگر چه تعدادی از معلمان ممکن است تصوری مطلوب از پایگاه اجتماعی‌شان با توجه به افکار عمومی داشته باشند، اما مسأله بر خرید کالاهای جدید و امروزی و خارجی تأثیرگذار نیست و به‌طور کلی، معلمان افرادی ساده‌زیست می‌باشند. فرضیه پنجم این پژوهش این بود که بین تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار عمومی با توجه به مؤلفه "آراستگی و سیمای ظاهری" سبک زندگی، رابطه وجود دارد؛ نتایج این پژوهش نیز نشان داد که بین تصور معلمان از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار

عمومی و توجه آنان به آراستگی و سیمای ظاهری‌شان، رابطه معناداری وجود دارد. از نظر وبر طبقه‌بندی انسان‌ها در گروه‌های منزلتی بیشتر بر الگوهای مصرف آنها مبتنی است تا جایگاه‌شان در بازار یا در فراگرد تولید بر خلاف طبقات اجتماعی که می‌توانند اشتراک اجتماعی داشته یا نداشته باشد، گروه‌های منزلتی معمولاً اجتماعی هستند که با سبک‌های شایسته زندگی و احترام و فخر اجتماعی‌ای که دیگران برای‌شان قائل‌اند، به همدیگر وابستگی پیدا نمایند (کوزر، ۱۳۷۲: ۳۱۳-۳۱۴).

فرضیه ششم این پژوهش این بود که بین تصور معلمین از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار عمومی با توجه به مؤلفه "کار و زندگی و تلاش" سبک زندگی، رابطه وجود دارد؛ نتایج نیز نشان داد که بین تصور معلمین از پایگاه اجتماعی‌شان در افکار عمومی و توجه آنان به کار و زندگی و تلاش رابطه معناداری وجود دارد. نهاد آموزش و پرورش در نهادینه نمودن فرهنگ کار و تلاش بعد از خانواده مهمترین نهاد می‌باشد (شریعتی، ۱۳۷۲: ۳۲).

پیشنهادها

۱- مشخص شد که منزلت و جایگاه اجتماعی معلمان در جامعه، نقشی مهم در سبک زندگی آنان دارد، مسأله‌ای که بدون شک فرایند تدریس، نحوه‌ی برخورد معلم با دانش‌آموزان و مرجع بودن او را تحت‌الشعاع خود قرار می‌دهد و می‌تواند پیامدهای مثبت یا منفی به‌دنبال داشته باشد. لذا ضروری به نظر می‌رسد که سازمان‌هایی چون آموزش و پرورش و ... از نظر مادی و غیرمادی به معلمان توجه ویژه‌ای بنمایند تا به کرامت و عزت معلم خدشه‌ای وارد نشود و جامعه را از خسارت‌های جبران‌ناپذیر احتمالی مصون دارد.

۲- اجرای هر چه سریع‌تر نظام رتبه‌بندی معلمان، نقشی مهم در عدالت آموزشی و ارتقاء جایگاه معلمان خواهد داشت و از این طریق به معلمان کمک خواهد کرد تا وقت بیشتری را به پژوهش و ارتقاء علمی و خودشکوفایی خود اختصاص دهند که در نهایت دانش‌آموزان این کشور از آن سود خواهند برد.

منابع

- آزاده، منصوره؛ معدن‌دار، اعظم (۱۳۹۳). "نقش سبک زندگی، حیات رابطه‌ای و کنترل زندگی در رابطه بین موقعیت اجتماعی و رضایت از زندگی". *مطالعات فرهنگی و ارتباطات*، سال دهم، ش ۳۴ (بهار): ۳۳-۵۶.
- آن‌ماری، گینگراس؛ جیسن، پیرکریر (۱۳۸۱). "جامعه‌شناسی افکار عمومی، شکل‌گیری و اقناع". ترجمه علی مهرطلب. *مجله رسانه*، سال سیزدهم، ش ۵۱ (پاییز): ۴۴-۵۱.
- اسدی، علی (۱۳۷۵). "افکار عمومی چیست؟". *هنر هشتم*، پیش ش ۲ (تابستان): ۳۶-۴۵.
- اسماعیلی، رضا؛ جاویدان، حمدالله (۱۳۸۵). "جایگاه اوقات فراغت و تفریح در جامعه ایران". *فرهنگ /صفهان*، ش ۳۲ (تابستان): ۴-۱۷.
- اعظمی، معصومه (۱۳۹۱). "تأثیر موقعیت شغلی بر سبک زندگی زنان شاغل وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی". *ماهنامه اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی کار و جامعه*، ش ۱۴۹ (آبان): ۴۶-۵۶.
- آگبرن، ویلیام؛ نیمکف، مایر (۱۳۸۰). *زمینه جامعه‌شناسی*. ترجمه امیرحسین آریان پور. تهران: گستره.
- امیرکافی، مهدی؛ شمس‌الدینی، محمدحسن (۱۳۹۲). "تأثیر عدالت سازمانی بر رفتار شهروندی سازمانی معلمان". *فصلنامه راهبرد اجتماعی- فرهنگی*، سال دوم، ش ۸ (پاییز): ۹۱-۱۲۳.
- ایمان، محمدتقی؛ مرحمتی، ندا (۱۳۹۳). "تبیین جامعه‌شناختی گرایش جوانان به سبک زندگی در شهر شیراز". *دوفصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی دانشگاه اصفهان*، سال بیست و پنجم، ش ۳ (تابستان): ۲۰-۵۵.
- باتومور، تی. بی. (۱۳۷۰). *جامعه‌شناسی*. ترجمه حسن منصور و حسن حسین کلجاهی. تهران: امیرکبیر.
- بیات، سجاد (۱۳۹۱). "سبک زندگی چرا آمد". *دو ماهنامه سوره اندیشه*، ش ۶۴ و

- ۶۵ (آبان و آذر): ۴۶-۴۸.
- پیری سارمانلو، اژدر (۱۳۹۴). "سبک زندگی ایرانی- اسلامی به مانند الگوی اعتدال در زندگی". *مجله پژوهش ملل*، دوره اول، ش ۱ (دی): ۱-۵.
 - تاملین، ملوین (۱۳۷۳). *جامعه‌شناسی قشربندی و نابرابری‌های اجتماعی*. ترجمه عبدالحسین نیک‌گهر. تهران: توتیا.
 - ترابیان، محمود (۱۳۸۲). "افکار عمومی چیست". *مجله روابط عمومی*، ش ۲۶ (مرداد و شهریور): ۴۲-۴۴.
 - تنهایی، حسین ابوالحسن (۱۳۷۹). *درآمدی بر مکاتب و نظریه‌های جامعه‌شناسی*. مشهد: مرنديز.
 - دادگران، محمد (۱۳۸۱). "افکار عمومی و وسایل ارتباط جمعی". *ماهنامه علمی- تخصصی روابط عمومی*، ش ۲۲ (فروردین): ۳۶-۴۶.
 - _____ (۱۳۸۲). "افکار عمومی به‌عنوان یک پدیده روانی- اجتماعی بر نگرش‌ها استوار است". *ماهنامه روابط عمومی*، ش ۲۹ (اسفند): ۱۹-۲۱.
 - ذکابی، محمدسعید (۱۳۸۱). "خرده فرهنگ سبک زندگی و هویت". *رشد آموزش علوم اجتماعی*، ش ۲۰ (پاییز): ۲۰-۲۷.
 - رحمت‌آبادی، الهام؛ آقابخشی، حبیب (۱۳۸۵). "سبک زندگی و هویت اجتماعی جوانان". *رفاه اجتماعی*، سال پنجم، ش ۲۰ (بهار): ۲۳۵-۲۵۳.
 - رسولی، محمدرضا (۱۳۸۲). "بررسی مؤلفه‌های سبک زندگی در تبلیغات تجاری تلویزیون". *مجله علوم اجتماعی*، ش ۲۳ (پاییز): ۴۳-۵۲.
 - زارع، بیژن؛ فلاح، مهدی (۱۳۹۱). "بررسی سبک زندگی جوانان در شهر تهران و عوامل مؤثر بر آن". *فصلنامه تحقیقات فرهنگی*، دوره پنجم، ش ۲۰ (زمستان): ۷۴-۱۰۵.
 - ساروخانی، باقر (۱۳۸۰). *درآمدی بر دایرةالمعارف علوم اجتماعی*، ج ۲. تهران: کیهان.
 - ستوده، هدایت‌الله؛ قنادان، منصور؛ مطیع، ناهید (۱۳۸۶). *جامعه‌شناسی مفاهیم کلیدی*. تهران: آوای نور.

- سووی، آلفرد (۱۳۴۳). *افکار عمومی و اثر آن در زندگی اجتماعی*. ترجمه جمال شمیرانی. تهران: کتاب‌های جیبی.
- شربتیان، محمدحسن (۱۳۸۵). "بررسی پدیده افکار عمومی". فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی، سال سوم، ش ۱۱ (زمستان): ۱۵۲-۱۷۵.
- شریعتی، سعید (۱۳۷۲). "عوامل مؤثر در رشد فرهنگ کار و ایجاد انگیزه برای تلاش بیشتر". *کار و جامعه*، ش ۳ (دی): ۲۹-۳۴.
- شیرازی، محمد (۱۳۷۶). *جنگ روانی و تبلیغات (مفاهیم و کارکردها)*. تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، نمایندگی ولی فقیه.
- صدرنوبی، رامپور (۱۳۷۸). "موقعیت و پایگاه اجتماعی". *مجله دانش و توسعه*، ش ۱۰ (پاییز و زمستان): ۷-۸۲.
- صلاح، نصر (۱۳۸۷). *جنگ روانی*. ترجمه محمود حقیقت کاشانی. تهران: سروش.
- علیخانی، علی‌اکبر (۱۳۸۶). *مبانی نظری هویت و بحران هویت*. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی، فرهنگ و مطالعات اجتماعی؛ جهاد دانشگاهی.
- فراهانی، محمدتقی؛ محمدخانی، شهرام؛ جوکار، فرهاد (۱۳۸۹). "رابطه بین رضایت از زندگی با کیفیت زندگی و بهزیستی ذهنی در معلمان شهر تهران". *فصلنامه علمی-پژوهشی در سلامت روانشناختی*، دوره سوم، ش ۱ (بهار): ۵-۱۴.
- فرخ‌مهر، علی (۱۳۷۷). "پایگاه اجتماعی معلمان، ارزشیابی کار معلم، معلم و مطالعه، هدیه روز معلم آری یا نه؟ (با معلمان اراک)". *ماهنامه رشد معلم*، ش ۱۳۳ (فروردین): ۸-۱۵.
- کوزر، لوئیس (۱۳۷۲). *زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی*. ترجمه محسن ثلاثی. تهران: علمی.
- کردی، حسین؛ هادی‌زاده، سکینه (۱۳۹۱). "بررسی سبک زندگی زنان شاغل و غیرشاغل". *زن و جامعه*، سال سوم، ش ۴ (زمستان): ۲۱-۴۲.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۸). *جامعه‌شناسی*، ترجمه منوچهر صبوری. تهران: نی.
- ----- (۱۳۸۵). *تجدد و تشخیص*، ترجمه ناصر موفقیان. تهران: نی.
- لازار، ژودیت (۱۳۸۵). *افکار عمومی*، ترجمه مرتضی کتبی. تهران: نی.

- لیاقت‌دار، محمد، و دیگران (۱۳۸۳). "بررسی موقعیت اجتماعی دبیران از دیدگاه دانش‌آموزان متوسطه شهر اصفهان". *مجله دانشکده علوم انسانی سمنان*، ش ۷ (بهار و تابستان): ۶۷-۱۰۰.
- محمدی، آزاد، و دیگران (۱۳۹۳). "اصول و روش‌های تربیت اجتماعی مبتنی بر نظریه کنش ارتباطی هابرماس". *پژوهش نامه مبانی تعلیم و تربیت*، سال چهارم، ش ۸ (پاییز و زمستان): ۲۸-۵.
- مقدس جعفری، محمدحسن؛ رضادوست، کریم؛ گلبریان، خدیجه (۱۳۹۱). "بررسی تأثیر عوامل فرهنگی بر سبک زندگی جوانان کافی‌شاپ در شهر اهواز". *مطالعات جوانان*، دوره سوم، ش ۷ (پاییز): ۱۰۹-۱۲۸.
- ملک، حسن (۱۳۷۷). *جامعه‌شناسی قشرها و نابرابری‌های اجتماعی*. تهران: پیام نور.
- ملکی‌پور، احمدموسی (۱۳۹۳). "پارادایم‌های نوین معلمان در سبک زندگی". *سبک زندگی دینی*، سال یکم، پیش ش ۱ (پاییز): ۳۵-۷.
- مندرانس، هانری؛ گورویچ، ژرژ (۱۳۶۹). *مبانی جامعه‌شناسی*. ترجمه باقر پرهام. تهران: امیرکبیر.
- مهدوی‌کنی، محمدسعید (۱۳۸۷). "مفهوم سبک زندگی و گستره‌ی آن در علوم اجتماعی". *علوم اجتماعی - تحقیقات فرهنگی ایران*، سال اول، ش ۱ (بهار): ۱۹۹-۲۳۰.
- میرزایی، محمد؛ یاراحمدی، علی (۱۳۸۹). "اهمیت آموزش و پایگاه اقتصادی زنان در استفاده از خدمات سلامتی دوران بارداری در ایران". *زن در توسعه و سیاست*، دوره هشتم، ش ۳۱ (زمستان): ۱۸۳-۲۰۲.
- میرفرد، اصغر؛ احمدی، سیروس؛ بلداجی، سیروس (۱۳۹۰). "بررسی اولویت‌های ارزشی معلمان و ارتباط آن با برخی عوامل اقتصادی - اجتماعی". *مجله مطالعات اجتماعی ایران*، دوره پنجم، ش ۳ (پاییز): ۱۴۷-۱۶۸.
- نوذری، حسینعلی (۱۳۸۱). *بازخوانی هابرماس*. تهران: چشمه.
- نویدی، احد؛ برزگر، محمود (۱۳۸۲). "راه‌های ارتقاء منزلت اجتماعی معلمان". *فصلنامه تعلیم و تربیت*، ش ۷۴ (تابستان): ۴۶-۵۵.

-
- وبلن، تورستاین (۱۳۸۶). نظریه طبقه تن آسا. ترجمه فرهنگ ارشاد. تهران: نی.
 - هندری، ل. بی.، و دیگران (۱۳۸۳). اوقات فراغت و سبک زندگی جوانان. ترجمه‌ی فرامز ککولی دزفولی و مرتضی ملانظر. تهران: نسل سوم.
 - Habermas, J. (1990). Moral Consciousness and communicative action. Trans. Christian lethard and Shierry Weber NicholSen. M. A: MIT Press: Cambridge.
 - Change, D. (1996). Lifestyles. London: koutledge.
 - Covinsky K .E., et al. (1999). "Health status versus quality of life in older patients: does the distinction matter?" Am J Med, Vol. 106, No. 4: 435-440.